

Marija Čyvaitė

Studentė, 22 m.

Liepos 17 d.

Emotions overload – net nežinau, kaip kitaip apibūdinti visą dieną. Nežinau, kaip seksis bendrauti su komanda – esu vienintelė iš Amerikos, vienintelė gimusi ne Lietuvoje ir dar viena iš jauniausių. Iš ryto sakiau Redai, kad reikia būti penkiolika minučių anksčiau – *American standards*. Išsidalinom bendrus daiktus / įrankius. *AND GET THIS*: mes vežamės 40 kilogramų kryžių, kuris buvo išardytas dalimis, ir kiekvienas savo kuprinėje turėjo sutalpinti dalį to kryžiaus. Aš savo kuprinėje turėjau daug vietos, tai galėjau sutalpinti kelias dalis. Išlydėjime buvo LABAI daug žmonių. Deja, praleidau beveik visą programą, nes mane kalbino kokie penki ar šeši žurnalistai. Net nežinau, ką sakiau interviu metu, buvau labai išsiblaškiusi. Liucija buvo išlydėjime ir dainavo savo dainas – gera buvo ją vėl pamatyti. Inesa man padovanojo Dirsytės maldaknygę. Mamytė skambino per Redos telefoną, tai galėjau su ja atsisveikinti. Kai mačiau, kaip ji verkė, tai ir aš pradėjau verkti. Reda ir Inesa abi mane palaimino kryžiu ant kaktos prieš mums išvažiuojant, taip, kaip mamytė vis darydavo prieš man išeinant į mokyklą kasdien. Važiuom traukiniu iki oro uosto (*how symbolic*) ir skridom per Kijevo į Nur-Sultaną.

Liepos 18 d.

Basically visai nemiegojau. Ir manau, kad niekas nemiegojo skrydžio metu, nes kai ėlipom į autobusą, IŠ KARTO visi užmigo, *it's actually really funny*. Ryte buvome Lietuvos ambasadoje ir viename muziejuje. Važiuome į pirmas kapines. Suradome tik 4 lietuvių kapus, bet mes nespėjome visko apeiti. Galvojau, kadkasnakt miegosime vis kitoje vietoje, bet pasirodo, kad turėsime pastovią vietą, kurioje gyvensime. Ši stovykla yra Lietuvos garbės konsulo kieme Karagandoje. Kai įsikūrėm stovykloje, vieni paruošė laužavietę, kiti gamino maistą, nelabai žinojau, kur ir kaip padėti. Atrodo, kad visi žino, ką daryt – jie visi eina tuo pačiu ritmu – matosi, kad jie vienas kitą gerai pažįsta po

pasiruošimo žygio. Aš padėjau statyti palapines. Miegame trys žmonės vienoje palapinėje. Mano palapinėje miega Alginta ir Monika. *Exhausted.*

Liepos 19 d.

Pusryčiai buvo LABAI skanūs – *like wow, was not expecting that* – avižų košė su uogiene. Iš ryto planavome medienos nusipirkti, bet parduotuvė buvo uždaryta, tad laukdami lauke pradėjome dainuoti. Išėjo viena moteris ir supyko. *It was pretty funny.* Buvome dar viename muziejuje, kuris vienu metu buvo Karlago pagrindinis pastatas. Ten rodė, kaip gyveno politiniai kaliniai. Vėliau lankėmės dvejose kapinėse. Pirmose radome 7 lietuvių kapus. Aš radau vieną – vardas *Тутинас Винцас*. Radome ir aštuonių mėnesių mergaitės kapą. Buvome ir Dolinkos kapinėse, iš pažiūros nesuprastum, kad ten kapinės, nes nebuvo nei vieno kapo, paminklo, kryžiaus, lentelės. Svarstėme čia pastatyti kryžių. Mums sakė, kad ten, kur stovėjome, kadaise buvo kapinės, but *now it's literally just a massive open field*. Visa gamta Kazakhstane taip ir atrodo – *massive, massive open prairies. All you can see for miles is just this burnt out grass*. Antrose kapinėse ieškojome Dirvonskytės kapo. Neradom...

Liepos 20 d.

Atsikėliau *totally zonked and completely out of it* – reiškia, kad nuovargis jau prasideda. Pirmose kapinėse radau tris lietuvių kapus. Vienas iš jų – Mickevičiaus. Egidijus atėjo ir mes *MAJORLY* aptvarkėm kapą. Per tą laiką gerai susipažinau su Egidijum, turėjome visai malonų pokalbį. Jis domėjosi, ką veikiu Amerikoje ir t.t. *I really value one-on-one time like that, especially on trips like this*. Egidijus tada ėjo ieškoti kitų kapų, o aš iki pietų perdažiau tvorą. Tas kapas atrodė 100 kartų gražiau. Nuo to momento, kai sutvarkiau tą kapą, buvau labai laiminga. Turbūt dėl to, kad praleidau tiek laiko tvarkydama tą kapą. *It's just so incredible, kad aš esu čia ir galiu atlikti šį darbą. Unreal.*

Ryte sutikom Dimitrijų Rugį, kuris yra fotografas „National Geographic Kazakhstan“. Jo seneliai ir tėvas buvo ištremti. Jis nebekalba lietuviškai, bet laiko save lietuviu. Su juo nuvažiuoju į šachtą.

Vakare grįžom į tas kapines, kuriose ieškojom Dirvonskytės kapo. Bet kai ten nuvažiuovome, Arnoldas paprašė kad aš, Paulius, ir Monika nuvažiuotume nupirkti maisto ateinančiom trim dienom. *From that point I felt more useful for the team, like I had a role.* Parduotuvėje praleidome DVI VALANDAS nes reikėjo nupirkti maisto (ir vandens) šešiolikai žmonių. *It took so long to pay for everything (five carts full of food and water) and get it onto the bus, but so so funny.* Pagaliau grįžome į kapines po apsipirkinėjimo, ir iš karto supratau, kad jie surado Dirvonskytės kapą, kai mačiau, kaip visi plačiai šypsosi (kaip amerikiečiai).

Grįžome į stovyklą, kur buvo bent 10 arbūzų, gal daugiau. *Not complaining...*

Nuostabi diena. Visa diena devintame danguje. Iš ryto ypatingai gražiai sutvarkiau Mickevičiaus kapą. Pradėjau daugiau bendrauti su kitais komandos nariais, buvau įtraukta į virtuvės komandą, radome Dirvonskytės kapą. *I am so happy to be here.*

„Šv. Dvasia, nušvieski mano ir mano Tautos kelius į laimingą ateitį, Šv. Dvasia, laimink mūsų pasiryžimus.“ – A. Dirsytė, 1953

Liepos 21 d.

Iš pradžių praleidome pusantros valandos kapinėse, vėliau važiuovome į mišias. Mišios buvo laikomos lietuvių katalikų bažnyčioje, bet vyko rusų kalba. Ten sužinojome apie Kunigą Dumbliauską, kuris yra palaidotas šalia bažnyčios. Popiet aplankėm keturias ar penkias kapines – visos šiek tiek mažesnės.

Po vakarienės darėme koplytstulpį. Mūsų vyrukai atliko didžiąją dalį koplytstulpiodarbu, bet mes, mergaitės, daug prisidėjome jį dailindamos. Labai gražus vaizdas, kai visi kartu dirba aplink laužą, kiekvienas su savo ciklopu – žibintuvėliu ant galvos. Ėjome miegot tik kokią pirmą ar antrą valandą nakties.

Kasdien einame miegot labai vėlai, nes vis turime daug darbo, daug ką paruošti kitai dienai. Grįžtame tik po aštuntos, vakarienę valgom devintą ar dešimtą valandą, tada einame prie darbų iki pirmos nakties ar net vėliau...

Liepos 22 d.

Atsikėlėm valanda ankščiau, nes laukė labai daug darbų. Nuvažiavom į Karabasą, prie geležinkelio, kur buvo politinių kalinių skirstymo vieta. Galvojom čia pastatyti kryžių, nes nėra jokio ženklų, kuris žymėtų, kad tai buvo skirstymo punktas.

Vėliau nuvažiavome į Prostornoje. Ten pastatėm pirmą koplytstulpį. Kol dalis komandos rinko ir dažė koplytstulpį, kita dalis ėjo per kaimą su Valerijumi –vyriausiu to kaimo gyventoju ir vieninteliu, kuris pamena prieš daugelį metų čia stovėjusį lagerį. Jis mus vedžiojo po kaimą kokią valandą. „Čia stovėjo ligoninė... ten bokštas... ten barakai...“ Iš lagerio pastatų beveik nieko neliko, tik dalis vieno barako. Labai įspūdinga buvo išklaudyti, kaip Valerijus pasakojo apie lagerį.

Grįžome sutikti komandos narių, kurie dirbo prie koplytstulpio. Kartu jį pastatėm, sugiedojom himną.

Grįžome į Karabasą ir ten sudėjome bei pastatėme Bronislovo kryžių. (Kuprinės tapo *way lighter*).

Tuo laiku saulė nepaprastai gražiai leidosi. *SUPER PRODUCTIVE DAY.*

Šis vakaras buvo mūsų paskutinis stovykloje (*and so so sad because I was in a state of pure euphoria while here*). Po vakarienės, kai mes visi sėdėjome prie laužo, Arnoldas pakvietė pasidalinti savo mintimis. Beveik visi kažką pasakė. Rūta labai gražiai kalbėjo apie komandos dinamiką ir, kad yra keista, jog mes jau tokie artimi, nors esame praleidę mažai laiko vienas su kitu. Kaip atėjo proga man pasidalinti savo mintimis... Oi, kaip apsiverkiau. Padėkojau komandai, kad jie mane taip gražiai priėmė. Dar pasakojau, kaip dažnai sunku būti Amerikos lietuve, kalbėjau apie sunkumus išlikti lietuve gyvenant kitoje šalyje. Dažnai jaučiuosi nepilnaverte lietuve, bet man ši ekspedicija patvirtino, kad Lietuva yra ne tik geografinė vieta. Lietuva – tai žmonės, gyvenantys visame pasaulyje, o kiekvienas pasaulio lietuvis yra reikalingas Lietuvai.

Man taip gera būti čia, su šiais žmonėmis, ir džiaugiuosi, kad mes galim padaryti gerą darbą čia, kur yra dalis Lietuvos istorijos.

„Don't give up on something you can't go a day without thinking about.“ I think throughout the last year or so, I've realized what that thing is in my life. For a while I thought it was volleyball, throughout most of college it was academics, but I think the most consistent and unchanging thing in my life is the fact that I have this relationship and deep connection to Lithuania and that it really does affect me on a daily basis. I somehow managed to write more than half of my papers and major essays on things related to Lithuania throughout college and I think everyone knows that I have this ethnic background and that it's important to me and my family. It's easy to say in America that I have this heritage and that I speak another language, but the reality is that it's much harder to come off as a full-fledged Lithuanian when I actually travel there. I think this trip has been really crucial so far in proving that I really should and could live here in Lithuania; and that I, as someone living outside of Lithuania, have a purpose here and can do my part. I think I owe a lot to Lithuania, for giving me everything that's important to me, for giving me purpose, and for filling me with joy and gratitude every day.“

Vertimas

„Nepasiduok dėl dalyko, apie kurį galvoji kiekvieną dieną. Per pastaruosius metus supratau, kas yra tas dalykas, apie kurį visad galvodavau. Iš pradžių maniau, kad tinklinis, studijų metais – mokslai, bet vienintelis dalykas, kuris nesikeičia – mano santykis su Lietuva. Ši stipri sąsaja mane kasdien kažkaip veikia. Net pati to nepajusdama, sugebėjau parašyti pusę savo akademinų darbų apie Lietuvą. Tikiu, kad kiekvienas žino, kas aš esu, o tai man ir mano šeimai yra labai svarbu. Amerikoje pasakyti, kokios mano šaknys, kokią kalbą dar moku, nėra sudėtinga, gerokai sudėtingiau grįžus į Lietuvą iš tikrųjų būti lietuve. Ši ekspedicija man tik įrodė, kad iš tikrųjų turėčiau ir galėčiau gyventi Lietuvoje, bet, nors ir gyvenu ne Lietuvoje, turiu tikslą čia, ekspedicijoje, ir galiu jį įgyvendinti. Jaučiuosi skolinga

Lietuvai už tai, kad ji suteikia tai, kas man svarbu, įkvepia prasmę ir kiekvieną dieną mane pripildo džiaugsmu ir dėkingumu.“

Lietuva manęs nepalieka...

Liepos 23 d.

Mūsų pirma neįprasta diena. Iki pietų šukavome kapines. Kol vieni vaikščiojo kapinėse, savo įspūdžiais dalinausi su Armu, kuris atsakingas už šios ekspedicijos filmo sukūrimą. Po pietų grįžome į stovyklą ir paėmėm koplytstulpio detales, kurias iš vakaro buvome pasiruošę. Nutarėm pastatyti koplytstulpį prie Dolinkos kapinių. Dimitrijus ir kiti lietuviai mus ten sutiko. Koplytstulpį greit nudažėm ir pastatėm, nes artėjo audra. Labai susigraudinau, kai sugiedojom himną.

Per naktį važiuovom traukiniu iki Ekibastūzo. Man buvo nauja patirtis miegoti traukinyje.

Liepos 24 d.

Nuo geležinkelio stoties iki mūsų nakvynės vietos reikėjo toli eiti. Bent 20 kilometrų. Manau, kad buvau vienintelė, kuri nepavargo eidama su kuprine, bet man labai patinka toks fizinis aktyvumas.

Popiet, šukuojant kapines, pradėjo stipriai lyti. Tada buvo labai sunku ir nepatogudirbti, nes mes visi sušlapome ir labai puolė uodai. Buvo tikrai baisiai nepatogu. Vienu momentu pagalvojau, kad šiuo metu galėčiau būti jaukiuose namuose – šilta, miela, gera. Bet greit susivokiau, kad reikia įvertinti, jog esu čia. Tinklinio komandos trenerė vis sakydavo, kad kasdien reikia įvertinti, kad turi galimybę žaisti tinklinį, kai kiti negali dėl sveikatos ar pinigų trūkumo. „*Embrace the opportunity to play, there's thousands of girls who would love to play college volleyball, there's even more people who would love to even go to college... no complaining.*“

Liepos 25 d.

Jaučiuosi labai pavargusi, todėl daug nerašysiu.

Po kapinių ėjome bent 20 kilometrų iki muziejaus. Visi labai pavargę. Naktį vėl važiuojam traukiniu iki Nur-Sultano.

Liepos 26 d.

Dumanas (mūsų autobusiuko vairuotojas) mus vėl sutiko geležinkelio stoty. Grįžome į kapines, kurias aplankėm pirmą dieną. (*Wow, full circle, how cute.*) Praleidome keletą valandų mieste, supakavom kuprines ir antrą valandą ryto (liepos 27 dieną) išvažiavome į oro uostą. Vakaras laisvesnis – nuolat prisimindavome praėjusių dienų momentus.

Oro uoste mus sutiko labai daug, gražių žmonių. Kai dainavom Monikos dainą, mane labai sugraudino, kai tarėme žodį „Tėvynė“, nes jis buvo ištartas ne bet kaip, bet iš širdies – su tikėjimu, meile ir viltimi.

Didžiausias šių metų iššūkis tapo prasmingiausia gyvenimo misija...

Dabar manęs laukia antra misijos dalis – viską papasakoti lietuviams Amerikoje!